

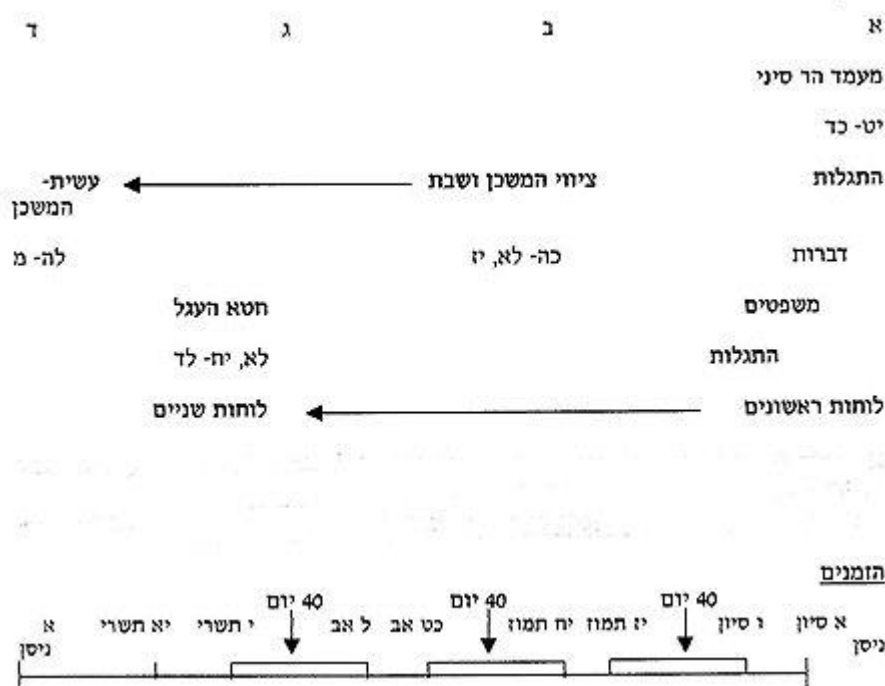
תולדות השראת שכינה (יב) / משכן – לכתחילה או בדיעבד (חלק א)

בראשונים לעבודת הקרבנות. מתוך בירור נושאים אלו ננסה לקבל תמונה כללית בשאלה אם בניין המשכן ומצוותיו (כגון בחירת עובדיו ועבודת הקרבנות) הם לכתחילה או בדיעבד.

א. מתי ציווה ה' את משה על המשכן?

השיעור הנוכחי ייוחד לשאלה מתי ציווה ה' את משה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ושני היבטים שונים יש לשאלה זו: א. זמן הציווי; ב. משמעותו.

במדרשים ובראשונים מצינו דעות שונות בדבר. על מנת להבין היטב את ההבדלים ביניהן, נציג תחילה באופן סכמטי את סדר הפרשיות ממעמד הר סיני (שמות י"ט) ועד סוף ספר שמות:

את משה על המשכן, ממשיכה בחטיבה ד, שם מצווה משה את בני ישראל על כך, והמשכן נבנה, מוקם ונחנך.²

השאלה המרכזית בחז"ל ובמפרשים היא על אודות זמנה של חטיבה ב, שסדר המקראות הציבה בין לוחות ראשונים ללוחות שניים. באופן מפורש מתייחס לכך מדרש תנחומא:

'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. אימתי נאמר למשה הפרשה הזו של משכן? ביום הכפורים עצמו. אף על פי שפרשת המשכן קודמת למעשה העגל, א"ר יהודה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה, ח).

הציווי לבנות מקדש – משכן לקב"ה – מעלה שאלה יסודית בדבר הזיקה שבין הקב"ה לבריאה בכלל, ושבין לבין עמו בפרט: האם הופעתו יתברך במקום אחד בצורת משכן היא הדרך בה בחר מלכתחילה לשכון בעולמו, או שמא מצמצם הוא את שכינתו והתגלותו למקום אחד בלבד רק לפי מצבו הרוחני של האדם ובהתאם ליכולתו לקלוט את נוכחות ה'?

במסגרת זו לא נדון בהיבטים הפילוסופיים של הנושא, אף לא בשאלה מדוע בחר ה' לשכן את שמו במקום אחד דווקא. מגמתנו בשיעורים הקרובים לבדוק מבחינה פרשנית אימתי היה הציווי על בניית המשכן ומה יחסו לחטא העגל, ולאור זאת לבחון כמה סוגיות, כגון: מתי נבחרו הכוהנים והלוויים, מהי המטרה המרכזית לשמה נבנה המשכן, והיחס

כפי שמראה הטבלה,¹ ממעמד הר סיני ועד סופו מכיל ספר שמות ארבע חטיבות מרכזיות: מעמד הר סיני, ציווי עשיית המשכן, חטא העגל ועשיית המשכן. בין החטיבות הללו יש רצף תוכני: חטיבה א – מעמד הר סיני ומתן לוחות ראשונים – ממשיכה במתן הלוחות השניים בחטיבה ג, לאחר הכפרה על חטא העגל; ואילו חטיבה ב, בה מצווה ה'

1 הבאנו טבלה זו כמסגרת כללית בלבד, מבלי להיכנס לעובי הקורה של המקורות, הדעות והחשבונות השונים בחז"ל ובמפרשים בדבר האירועים הנזכרים בה.

2 בשתי החטיבות גם נזכרת מצוות השבת (ל"א, יב-יז; ל"ה, ב-ג).

לפי הבנת הרמב"ן, ציווי עשיית המשכן בא לפני חטא העגל וללא כל קשר אליו, והמאורעות התרחשו כסדרם בכתוב: משה עלה להר סיני ושהה שם ארבעים יום, שבמהלכם נצטוו גם על מלאכת המשכן; אז ירד עם הלוחות בזמן חטא העגל; ולאחר ארבעים ימי התפילה למחילה על חטא זה וארבעים ימי קבלת הלוחות השניים, ירד מן ההר וציווה את ישראל על מלאכת המשכן – אותו ציווי עצמו שנצטווה בארבעים הימים הראשונים.

ב. הראיות לכל אחת מן הדעות

נעסוק עתה בראיות שיש לכל צד מבחינה פרשנית (משמעותן התוכנית תידון בהמשך).

1. שיטת הרמב"ן

זוהי כאמור הדעה הפשוטה, שהרי אין בפרשת ציווי עשיית המשכן כל רמז המחייב לאחר אותה ולשנות מסדר המקרא.

מלבד זאת, התורה מזכירה מקדש עוד לפני הציווי בפרשת תרומה: בשיעור שעבר עמדנו על אזכור המקדש בשירת הים; ובציווי על הביכורים נאמר "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך" (שמות כ"ג, יט).

גם ההקבלות הלשוניות והתוכניות המרובות בין מעמד הר סיני והמשכן, שהרמב"ן עומד עליהן בכמה מקומות (פירושו לשמות כ"ה, ב; מ', לד; ובהקדמתו לספר במדבר), מלמדות כי הם מהווים רצף אחד.

ואף ההדגשה החוזרת למשה לעשות כאשר הראה ה' בהר (שמות כ"ה, מ; כ"ו, ל; כ"ז, ח) מוכיחה כי זהו ציווי לכתחילאי, לבנות משכן של מטה שהוא דוגמת משכן עליון.⁵

2. שיטת התנחומא ורש"י

עמדה זו מחודשת; קשה למצוא בפשטי המקראות דבר מה המצריך להקדים את חטא העגל לציווי עשיית המשכן, והתנחומא ורש"י גם אינם מביאים הוכחות פרשניות לכך. ניתן להציע מספר אפשרויות להבין מה הביא לתפיסה זו:

א. **חטא העגל הוא המשך סיפור מעמד הר סיני.** בתיאור עליית משה להר (שמות כ"ד, יב-יח) נאמר כי מטרתה לתת לו "את לחת האבן והתורה והמצוה" (שם, יב); קיומו של עניין זה מתואר בפתח סיפור מעשה העגל – "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע א-להים" (שם ל"א, יח). גם ירידת משה עם 'הושע מן ההר, המתוארת אף היא בסיפור העגל (שם ל"ב, טו-יט), ממשיכה את תיאור עלותם שמה. ייתכן שמכאן הסיקו מפרשים אלו כי המשך מעמד הר סיני הוא במתן הלוחות, ועשיית המשכן אינה ממין העניין.

ב. **חטא העגל אמור היה לבטל ציווי קודם על מלאכת המשכן.** אפשר שרש"י סובר כי אילו נצטוו על המשכן קודם חטא העגל, היה הציווי מתבטל בעקבות החטא,

בר' שלום: אין מוקדם ומאוחר בתורה שנאמר 'נעו מעגלותיה לא תדע' (משלי ה', ו), מטולטלות הן שביליה של תורה ופרשותיה, הוי: ביום הכפורים נאמר למשה 'ועשו לי מקדש', מנין? שכן עלה משה בששה בסיון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה, ועוד עשה ארבעים ועוד עשה ארבעים, הרי מאה ועשרים, ואתה מוצא שביום הכפורים נתכפר להם, ובו ביום אמר לו הקדוש ב"ה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל, ולכך נקרא 'משכן העדות' (שמות ל"ח, כא), שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשם (תנחומא תרומה סימן ח).

על פי הכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" קובע המדרש כי הציווי על בניית המשכן נאמר למשה ביום הכיפורים³, בסוף מאה ועשרים (שלוש פעמים ארבעים) היום שהחלו בו' בסיון, דהיינו: לאחר חטא העגל ומחילתו, המתוארים בפרשת כי תשא – וכתוצאה שלהם. לפי זה, סדר הפרשיות אינו כרונולוגי – אין הוא בא לתאר את סדר המאורעות. בעקבות מדרש זה הלכו רש"י (שמות ל"א, יח ד"ה ויתן אל משה; שם ל"ג, יא ד"ה ושב אל המחנה) וספורנו (שם כ"ד, יח) (ספורנו סבור שציווי עשיית המשכן לא היה ביום הכיפורים עצמו, אלא בארבעים היום האחרונים, בין א' באלול ליום הכיפורים).

לעומת תפיסה זו, טוען הרמב"ן כי סדר הפרשיות כסדר המאורעות⁴, כפשטות המקראות; וכן פירשו גם אבן-עזרא (בפירושו הקצר לשמות ל"ג, יז) ורש"י (בפירושו לירמיהו ז', כב). הרמב"ן מביע את דעתו זו בכמה מקומות (שמות כ"ה, ב; ל"ה, א; ויקרא ח', א), וכאן נביא את דבריו בפירושו לויקרא כ"ה, א:

בתחילת ארבעים יום הראשונים של לוחות הראשונות כתב משה בספר הברית את כל דברי ה' ואת כל המשפטים הנאמרים שם וזרוק דם הברית על העם (שמות כ"ד, ח). וכשחטאו בעגל ונשתברו הלוחות כאילו נתבטלה הברית ההיא אצל הקב"ה, וכשנתרצה הקב"ה למשה בלוחות שניות צוהו בברית חדשה שנאמר 'הנה אנכי כורת ברית' (שם ל"ד, ו), והחזיר שם המצות החמורות שנאמרו בסדר ואלה המשפטים בברית הראשונה... ובעת הברית הראשונה שהוא בארבעים יום ראשונים נצטוו משה על המשכן, וכשנתרצה לו הקב"ה וצוהו לכרות להם ברית שניה ירד משה ויצום את כל אשר צוה ה' אותו בהר סיני והיה מעשה המשכן מכללם, ואז הקהיל משה את כל עדת בני ישראל ואמר להם כבתחילה 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם' (שמות ל"ה, א) במלאכת המשכן.

3 יש משמעות מיוחדת למתן הציווי ביום הכיפורים: יום סליחה ומחילה וכפרה, המקביל בקרבנותיו ליום השמיני של המילואים, ובמובנים רבים הוא יום שבו מחודשת מדי שנה בשנה חנוכת המשכן; ואין זה מקרה שגם בימי שלמה נחנך בית ה' ביום הכיפורים. ואכמ"ל.

4 וכן שיטתו בכל התורה כולה, שהוא ממעט מאוד להזדקק לכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" – בניגוד לרש"י, המרבה להשתמש בו. ואכמ"ל.

5 בעלי הדעה שכנגד יטענו כי אף שהמשכן הוא בדיעבד, לאחר החטא, מכל מקום יש לבנותו למטה כעין משכן של מעלה.

ג. המשמעות הערכית של שיטת הרמב"ן: משכן לכתחילה

עד כה עסקנו בשתי השיטות העיקריות וראיותיהן מבחינה פרשנית. כעת ברצוננו לדון בשאלה התוכנית-ערכית: האם המשכן הוא הדרך בה בחר הקב"ה מלכתחילה לשכון בתוך עמו, או שמא ציווי המשכן הוא רק בדיעבד, כתוצאה של החטא?⁹ בניסוח אחר: האם המשכן הנו המשך של התגלות ה' והשראת שכינתו במתן תורה – או שמא הוא המשך של חטא העגל ותיקונו?

לשיטת התנחומא ורש"י נקדיש בע"ה את השיעור הבא. עתה נעסוק בשיטת הרמב"ן, שלפיה המשכן הנו לכתחילה.

1. הקשר בין המשכן לבריאה ולגן עדן

בשיעור 10 לשנה זו עסקנו כבר בקשר בין המקדש לבריאת העולם: ראינו כי המדרשים מציגים את המקדש כתכלית הבריאה והשלמתה; דנו בדעה כי העולם כולו נברא מאבן השתייה אשר בקודש הקודשים;¹⁰ ועסקנו בהקבלות הרבות בין תיאור הבריאה למעשה המשכן ולעבודתו. בשיעור 12 עמדנו על ההקבלה בין השראת שכינה במשכן ובמקדש לבין הגן בעדן, הן מבחינת הנוף החיצוני הגשמי (הנהר היוצא מעדן, עצי הגן) הן מבחינת הנוף הרוחני (התהלכות שכינה בתוך המקום, דיבור עם האדם והיוועדות עמו, ציווי עבודה ושמיירה, כרובים, בגדי כהונה), ועל שתי המשמעויות המשלימות של הקבלה זו: המקדש כהמשך של גן עדן על ידי אדמות והנצחתו לדורות, והמקדש כתיקון של החטא בגן עדן. מכל הראיות שהוצגו בשיעורים אלו עולה בבירור כי כבר מראשית הבריאה (ולכל המאוחר: מחטא אדם הראשון) הייתה מגמתו של הקב"ה להשרות שכינתו במבנה של משכן או מקדש.

מלבד זאת, עלינו לעמוד בהקשר זה – המשכן כמצווה לכתחילה – על הקשרים בינו ובין הר סיני ויציאת מצרים.

2. המשכן והר סיני

מדרשים רבים רואים את ציווי המשכן כהמשך ישיר של ההתגלות בהר סיני וקבלת התורה, למשל:

וכיון שקיבלו ישראל מלכות שמים בשמחה ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (שמות כ"ד, ז), מיד אמר הקב"ה למשה 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה' (שם כ"ה, ב) (תנא דבי אליהו, אליהו רבה פרשה יז).

'ויקחו לי תרומה' – אני נתתי לכם את תורתך, וקחו גם אותי. ומנין לומר 'לי' במקום 'אותי'? שנאמר 'ולי

והיה צורך בציווי מחודש. אכן, אבן-עזרא, האוחז בשיטה הנגדית, רואה במילים "כי לא אעלה בקרבך" (שם ל"ג, א) רמז לביטול המשכן בעקבות החטא, וכך פירש בפירושו הארוך שם: "לא יעשו משכן כי לא אשכון תוך בני ישראל".⁶ על טענה זו משיב הרמב"ן (פירושו לשמות ל"ה, א) כי עם מחילת חטא העגל בטלה גזרת הביטול, והציווי המקורי שב לתוקפו: "כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות שניות וזכרת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוו מתחלה".

ג. בחירת שבט לוי הייתה בעקבות חטא העגל. הסבר אחר

מבוסס על שיטת רש"י כי שבט לוי נבחר לתפקידי הכהונה והלווייה בעקבות מעשיו בפרשת העגל. כך פירש על דברי משה ללוויים במעשה העגל "מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו" (שמות ל"ב, כט): "בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום". וכן כתב גם על דבריו במשנה תורה – "בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה" (דברים י', ח): "בעת ההוא – בשנה הראשונה לצאתכם ממצרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו, הבדלים המקום מכם... לשאת את ארון – הלוים. לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו – הכהנים, והוא נשיאת כפים". על פי הסבר זה, הציווי על בחירת אהרן לכהונה במסגרת ציווי המשכן (שמות כ"ה, א) הנו, לדעת רש"י, פועל יוצא של בחירת שבט לוי כולו, ועל כן הכרח הוא לאחר את ציווי המשכן לאחר החטא.⁷

בעלי הדעה החולקת יאמרו כי יש להבדיל בין בחירת אהרן לכהונה, שהיא בחירה סגולית ואינה קשורה למעשה העגל, לבין בחירת שבט לוי כולו, שבאה מאוחר יותר (רמב"ן על דברים י', ח).⁸

ד. בארבעים היום הראשונים נאמרה פרשת משפטים.

הצעה אחרת גורסת כי לא ייתכן שבארבעים היום הראשונים (בין ו' בסיוון ל"ז בתמוז) נאמר למשה ציווי המשכן, שהרי באותם ימים אמר ה' למשה את המצוות הרבות שבפרשת משפטים. החולקים יטענו כמובן כי אפשר ואפשר היה לצוות את משה על שני העניינים באותם ארבעים יום.

לעניות דעתנו נראית עמדתו הפשוטה יותר של הרמב"ן, כי הפרשות אמורות כפי סדרן הכרונולוגי, וציווי המשכן קדם לחטא העגל.

6 ועיין למשל גם פירוש ספורנו על הפסוק "ויאמר פני ילכו והנחתי לך" (ל"ג, יד).

7 עסק בכך הרב מרדכי סבתו, "הכהנים הלוויים ומעשה העגל", מגדים ב, עמ' 23-32.

8 זוהי מחלוקת רחבה יותר, הנוגעת הן לסדר הבחירה הן לאופייה: האם בחירת הכהונה היא סגולית, ובעקבותיה נבחר כל שבט לוי, כדעת רמב"ן; או שמא לאחר החטא נבחר שבט לוי, שלא חטא, ובעקבות בחירה זו נתמנה אהרן לכהונה, כדעת רש"י. ועוד נעסוק בכך בע"ה בשיעור 24.

9 חשוב להבדיל בין השאלה הכרונולוגית, מה קדם במציאות, לבין השאלה הערכית מהי הדרך הנבחרת להשראת שכינה. תיתכן דעה הגורסת כי החטא קדם, אך הוא אינו הסיבה לציווי (הגם שכל מי שמשתמש בכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" יצטרך כמובן להסביר מדוע שינתה התורה מן הסדר הכרונולוגי).

10 כמובן, ניתן לטעון שציווי המשכן הוא פועל יוצא של חטא העגל, בעוד שהקמת מקדש בהר המוריה היא לכתחילה. ואכמ"ל.

אני עבדך' (מל"א א', כו)

(תורה שלמה שמות כ"ה, ב אות יב בשם לקח טוב שם).

תכלית יציאת מצרים היא, אם כן, השראת שכינה במשכן. וכך מפורש בתנחומא:

וכן ביאר מ"ד קאסוטו (פירוש לספר שמות, עמ' 221) המשכיות זו:

'ויהי ביום כלות משה' (במדבר ז', א). אמר רבי יהושע בן לוי: תנאים עשה הקב"ה עם ישראל עד שהן במצרים שאינו מוציאן אלא על מנת שיעשו משכן ומשרה שכינתו עליהם, כמה שכתוב 'וידעו כי אני ה' א-להיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם' (שמות כ"ט, מו), וכיון שהוקם המשכן ירדה שכינה ושרתה ביניהם, באותה שעה נתקיימו כל אותן התנאים לכך כתיב 'את המשכן' (במדבר שם), לקיים מה שהתנה הקב"ה כן עשה

(תנחומא נשא סימן כב).¹²

וכן כתב הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות, כי השלמת גאולת מצרים היא בבניין המשכן והשראת שכינה בו:

השלים הכתוב ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחדוש העולם ויצירת כל נוצר ובמקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם... ואחרי שהשלים היצירה התחיל ספר אחר... ונתיחד ספר ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפירוש ובגאולה ממנו... והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו, וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד א-לוה עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד.

סיכום

החל בתיאור הבריאה עצמה, המשך בגן בעדן, וכלה ביציאת מצרים ובמעמד הר סיני, יש בתורה רמזים ברורים למשכן, ומהלך זה נחתם באופן מעשי בבניינו ובהשראת השכינה בו בסוף ספר שמות. בכל הפרשיות הללו רומזת התורה כי מגמת הבריאה היא השראת שכינה במשכן לכתחילה, כדעת הרמב"ן ודעמיה.

סיכום

ראינו את שתי השיטות המרכזיות בדבר העיתוי של הציווי על בניין המשכן: הדעה הפשוטה לומדת את הפרשות כסדרן, ולפיה הציווי על המשכן הוא המשך ישיר של מעמד הר סיני; לפי הדעה השנייה, המחודשת, ציווה ה' על המשכן לאחר חטא העגל.

לאחר העיסוק בשאלה הפרשנית ובראיות לשני הצדדים, החילוננו לדון במשמעות הרוחנית של השראת שכינה במשכן לפי השיטה כי בניינו הוא לכתחילה, לאור העובדה

כדי שנוכל להבין את משמעות המשכן ואת מטרתו, עלינו לשים לב לכך שבני ישראל, לאחר שזכו להתגלות הא-להים בהר סיני, עמדו לנסוע משם ולהתרחק ממקום ההתגלות. עד שהיו חונים במקום, מרגישים היו את קרבת הא-להים; נסעו, נדמה היה בעיניהם כאילו נתפרדה החבילה, אלמלא שהיה בתוכם מעין סמל מוחשי לנוכחות ה' בתוכם. לשמש סמל כזה נועד המשכן. ולא לחינם סודרה פרשה זו מיד אחר הפרשה המספרת על כריתת הברית בהר סיני. הקשר שבין ישראל ובין המשכן הריהו המשך מתמיד של הקשר שנוצר בהר סיני בין העם ובין א-להיו. בני ישראל השוכנים לשבטיהם בכל חנייה וחנייה יכולים לראות מכל עבר את המשכן העומד באמצע המחנה, ומציאותו של המשכן לנגד עיניהם מוכיחה להם כי כשם שהיה כבוד ה' שוכן על הר סיני, כך הוא שוכן בתוכם בכל מקומות נדודיהם במדבר. ולזה מתכוון הכתוב באמרו (שמות כ"ה, ח): 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכן מתכוונת לזה ההקבלה הברורה שבין דברי הסיום של הפרשה הקודמת על השראת השכינה בהר סיני ובין דברי הסיום של הספר, המתארים בביטויים שווים את השראת השכינה במשכן.

ואכן, הקשר בין הר סיני למשכן אינו רק בתוכן ההתגלות אלא גם באופייה: בניית המשכן וכליו כתבנית שהראה ה' למשה בהר; גילוי שכינה באש, בענן ובדיבור; ההבחנה בין אזורי הקדושה השונים; המזבח והקרבת - כל אלו מקבילים בין שתי ההתגלויות (וכפי שראינו בהרחבה על המשכן כהמשך של מעמד הר סיני בשיעור 20, עיין שם).

3. המשכן ויציאת מצרים

יתרה מזאת: הקב"ה קובע כי מטרתה של יציאת מצרים כשלעצמה, ללא קשר למתן התורה שלאחריה, היא השראת שכינה. כך נראה מן ההקבלה הברורה בין דברי ה' למשה בראש פרשת וארא לבין דברי התורה בסיום ציווי המשכן:

וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלֹת מִצְרַיִם (שמות ו', ז).

וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים. וַיְדַעְוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנִי בְּתוֹכְכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם

(שם כ"ט, מה-מו).¹¹

12 וכן איתא בתנחומא בחקתי סימן ג: "שעל מנת כן יצאו ממצרים שיעשו את המשכן ותשרה שכינה ביניהם שנאמר 'וידעו כי אני ה' א-להיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם'".

11 גילוי דומה מתואר גם לעתיד לבוא בנבואת יחזקאל: "וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עִלְיָהֶם וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהָמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם. וַיְדַעְוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהִיֹת מְקַדְּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם" (יחזקאל ל"ז, כז-כח).

שהאירועים המרכזיים בתורה עד לבניין המשכן – בריאת העולם וגן עדן, יציאת מצרים ומעמד הר סיני – מובילים להשראת שכינה במשכן.

בשיעור הבא נתבונן בע"ה במשמעות הערכית של הדעה כי ציווי המשכן בא בעקבות חטא העגל.

* *

* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב יצחק לוי, תשס"ז *

* עורך: בעז קלוש *

* *

* בית המדרש הווירטואלי שלידי ישיבת הר עציון *

* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *

* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *

* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *

* דוא"ל: office@etzion.org.il *

* *